

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JONSTRUPBOGEN

16DE BIND

1 9 3 9

Under Redaktørens Sygdom

REDIGERET AF
JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

KØBENHAVN
JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG · WILH. THOMSEN
ORDRUPHØJVEJ 24 · CHARLOTTENLUND
1939

JONSTRUPBOGEN

16DE BIND

1 9 3 9

Under Redaktørens Sygdom

REDIGERET AF
JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

KØBENHAVN
JONSTRUPSAMFUNDETS FORLAG · WILH. THOMSEN
ORDRUPHØJVEJ 24 · CHARLOTTENLUND
1939

VED STIG BREDSTRUPS DØD

DA Radioen om Aftenen den 9. Februar bragte Bud om Stig Bredstrups Død, blev der Sorg i Hundreder af Lærerhjem i By og paa Land. Med Vemod og Tak gik gamle Jonstrup-elevers Tanker tilbage til vor glade Ungdoms Jonstrup, det Jonstrup, der var Stig Bredstrups og vort.

Frem af vor Ungdoms Minder lyser en myndig Skikkelse, stærkere og klarere end nogen anden: vor Ungdoms Lærer og Forstander: Fatter!

Han talte sig ind i vore Hjerter. I det skælmske Lunes jævne Ord og i de stærke Følelsers myndige Tale, der, baaret af en stærk og levende Overbevisning, kunde hæve sig til Begejstringens Glød, men ogsaa flamme i Indignationens stærke Ord, naar noget blev gaaet for nær af det, der for ham var Hjertets Alvor og helligt.

Og naar han virkede saadan paa os, var det, fordi der bag Ordets henførende Veltalenhed var ikke blot et Temperament, men et levende Sinds Varme, en rig og frodig Menneskelighed, der favnede vidt, en Kærlighed til Ungdom og en aaben Tillid og Tro til denne Ungdom.

Stig Bredstrup bevarede denne Plads i vore Hjerter ved sin Trofasthed imod hver enkelt af os. Hvor vi saa blev spredt fra Gedser til Skagen, saa hændte det for de fleste af os, at vi en og anden Gang i Aarenes Løb mødte ham paa hans mange Foredragsrejser rundt om i Landet. Da hilste han os med det Smil og det Haandtryk, vi aldrig glemte, og vi hørte igen denne Stemme, hørbar og kendelig for en Jonstrupper i enhver Forsamling. Saa havde vi mødt Fatter!

Stig Bredstrup var trofast mod den enkelte, og han var trofast mod Jonstrup. Han kunde i Sandhed gøre Etatsraad J. Jensens Ord til sine: »I Kærlighed til Jonstrup viger jeg ej lettelig for nogen.« Ud fra denne Kærlighed tog han Initiativ til Stiftelse af Jonstrupsamfundet, hvis Formand han i mange Aar var,

og i hvis Bestyrelse han stadig sad. Og ud fra den Kærlighed til Jonstrup var det, at ogsaa han lagde sin myndige Stemme i Vægtskaalen for, at Jonstrup Seminarium blev bevaret.

Da han gik fra Borde, blev han Gamle Fatter, — ogsaa for yngre Generationer. Det blev Tradition, at ældste Klasse besøgte ham i Farum og bragte ham en Hilsen fra gamle Jonstrup.

Det sidste Aar gik det ned ad Bakke med Kræfter og Helbred. »Gubben är gammal, urverket dras! — kunde han skrive i et Brev. Da man fra mange Sider vilde feste for ham paa hans 75 Aars Fødselsdag 13. September sidste Aar, mødte det fra Stig Bredstrup et bestemt Afslag: »Der er festet nok for mig!« Hans Respekt for Livets Højhed og Værdighed forbød ham at være Midtpunkt i en Fest, der mulig kunde blive en vemodig Konstatering af at »Gubben är gammal.« Der blev ikke Fest, som mange havde tænkt, men naturligvis modtog Stig Bredstrup i Farum Hilsen og Hyldest fra Jonstrupsamfundet og Breve fra en Mængde gamle Elever. Og det glædede ham.

Stig Bredstrup blev prøvet i dette at tage Afsked med Mennesker, der var ham kære. Han mistede sin Hustru og deres elskede Datter. Og det blev hans Skæbne at tale ved andre Baarer, ogsaa over kære, gamle Elever. Sidste Efteraar over Folmer Lauritzen, den Elev, der kom til at staa ham nærmest i personligt Venskab og Fortrolighed.

Da Stig Bredstrup omkring Juletid følte Kræfterne tage af, var han midt i Arbejdet med 2 Artikler til Aarbogen. Den ene om Folmer Lauritzen, den anden om »Øjet«, det Sted, hvor Jonstrup begynder, og hvor Jonstrup hvisker et sidste Farvel.

De er hans sidste Farvel til Jonstrup. Det sidste Udtryk for hans Evne til varmt og trofast Venskab, og en sidste afsluttende Streg under Bekendelsen: »I Kærlighed til Jonstrup viger jeg ej lettelig for nogen.«

Gamle Fatter! Du var trofast mod Jonstrup! Vi lover dig, vi vil være trofaste mod dit, mod vort Jonstrup! — Tak for hvad du gav os af din rige Sjæl! — Æret og velsignet være dit Minde!

Jørgen Hegelund.

STIG BREDSTRUP

13. September 1863 — 9. Februar 1939.

—
Forstander paa Jonstrup Statsseminarium
1895 — 1929.

STIG BREDSTRUPS JORDEFÆRD

13. Februar 1939

DET var efter Stig Bredstrups Ønske, at hans Jordefærd fra Værløse Kirke skulde foregaa i Stilhed. Her skulde ikke nævnes Navn og Virke, og ingen menneskelig Hyldest skulde skygge for Evangeliets Tale og Budskab.

Begravelsen var ikke offentlig bekendtgjort, men naturligvis var Kirken fyldt til sidste Plads. Der var Stig Bredstrups gamle Medarbejdere fra hans Forstandertid og andre Venner fra Jonstrup og Omegn, og der var et meget stort Antal gamle Elever. Fra København mødte en stor Skare i Rutebil, men ogsaa mange var naaet frem fra Provinsen.

Solen brød straalende frem gennem de tunge Sneskyer og lyste ind over den hvide Baare, medens »Den signede Dag« bruste gennem Kirkerummet. Pastor Christiansens skønne og inderlige Tale vil huskes af enhver, der hørte den. Den fortjener at bevares og optrykkes derfor her. Efter Talen tonede fra Orgelet den smukke »Aftenstemning« af K. Steensen; Steensen var syg, og det var ham en Sorg, han ikke selv kom til at spille denne sidste Musikhilsen.

Efter »Dagen gaar med raske Fjed« og under »Dejlig er Jorden« bar gamle Elever vor gamle Forstander og Ungdomslærer paa hans sidste Færd.

Det var Stig Bredstrups Ønske, at der ikke skulde tales om ham. Under disse Forhold blev det en Aftale, at kun een skulde føre Ordet ved Graven for den Tak, der alligevel *maatte* lyde.

Stærkt bevæget tolkede da vor gamle Lærer J. F. Johansen, Stig Bredstrups nære Medarbejder fra Ungdomsaar og Æresmedlem i Jonstrupsamfundet — en inderlig Tak i gamle Jonstrups og alle Jonstrupperes Navn.

Stig Bredstrups Broder, Sparekassedirektør Bredstrup fra Ebeltoft, takkede paa Familiens Vegne for den store Deltagelse fra nær og fjern.

J. H.

TALE VED STIG BREDSTRUPS BAARE

Af Pastor *O. Lindskov Christiansen.*

(Stenografisk Referat)

DET er blevet paalagt mig ved denne Lejlighed ikke at nævne Navne, ikke at tale om, hvad et enkelt Menneske har udrettet for sit Hjem og for sit Samfund, men blot gaa ud fra et Ord i den hellige Skrift og tale derover.

Mange, som her er til Stede, har gode Minder og meget at sige Tak for. Lad os derfor i Stilhed rette Takken til den Gud og Fader, fra hvem al god Gave kommer.

I Tilslutning til Salmen (Den signede Dag) vil jeg nævne et Ord hos Lukas (1, 78—79): Lyset fra det høje har besøgt os for at skinne for dem, der sidder i Mørket og Dødens Skygge, for at lede vore Fødder ind paa Fredens Vej.

Det kan glæde vort Hjerte, naar Dagen jager Mørket paa Flugt, eller naar Solen bryder gennem den kulsorte Sky. Lyset kommer fra Lysets Fader og bringer os et godt Budskab.

Gud aabenbarer sig gennem alt det skabte og al Naturen, men der er Savn, som Naturen ikke kan stille, og Mørke, som Solens Lys ikke kan adsprede.

»Den salige Stund, den Midnatstid Vorherre han lod sig føde, da klared det op i Østerlid til dejligste Morgenrøde. Da Lyset oprandt, som Jordens Bold skal lysne udi og gløde.«

I sin Søn aabenbarede Gud sig for os. Herren siger: Jeg er Verdens Lys, den, som følger mig, skal ikke vandre i Mørket, men have Livets Lys (Johs. 8, 12). »Godt kan vi nu ved Nattetid kende som Børn vor Fader blid, o Gud ske Lov.«

Lyset har besøgt os for at skinne for dem, som sidder i Mørket. Vi blev kaldet til at være Lysets Børn. Guds Kærlighed kan afspejle sig i vort Liv. Solen kan spejle sig i den stille Sø og i Ruderne paa den lille Hytte. Saadan skal ogsaa vi Mennesker afspejle hver paa sin Maade Gud vor Faders Kærlighed, og hvergang vi møder Mennesker, som afspejler den Kærlighed, saa har vi noget at takke for. Der kan siges saa meget om Mennesker, og der kan siges saa lidt. Men nogle har en Maade

at leve Livet paa, saa man deri kan kende Guds Kærlighed. For nogle er det at sprøde Kundskab ud. Men husk: Livet er mere, end Forstanden kan udgranske. Der er dem, som ogsaa spreder Lys, og det er større. Der er Mennesker, hvis Kærlighed ytrer sig paa saa stærk en Maade. Andres viser sig nok saa jævn, men varer nok saa længe. Vi er kaldet til at afspejle Guds Kærlighed i vort Liv. Men prøver vi det, saa vil vi erfare, at mange ikke magter Opgaven. Vi lider Nederlag. Har vi haft det som vort Maal at sprede Guds Lys ud over Mennesker, saa ønsker vi ikke, at der ved vor Baare skal tales om dette, men om den Gud, der kaldte os sine Børn.

Saa kommer den Stund, da Solen gaar ned: »Dag er ej saa travl og lang, Aftenstund dog kommer«.

Ved Aftenstid kan de allerdejlige Farver komme frem i Naturen, fordi Lyset har saa meget at kæmpe med, fordi det møder et Stof, der modarbejder det, saa det brydes . . . men saa kommer alle de skønne Farver frem.

Naar det aftner, faar ogsaa vi meget at kæmpe med, og saa kan der komme noget underlig smukt frem i denne Kamp; et Glimt af Guds Kærlighed kommer til Syne midt i al den menneskelige Afmagt . . . maaske kun i Glimt, men det giver meget værdifuldt. Naar vi skal herfra, har vi meget at kæmpe med. Vi skal lære, at vi ikke her har vort blivende Sted, men i Opstandelse og evigt Liv i Jesus Kristus. Derfor tør vi i Troen paa Herren synge dette:

Saa rejser vi til vort Fædreland,
 der ligger ej Dag i Dvale.
 Der stander en Borg saa prud og grand
 med Gammen i gyldne Sale.
 Saa frydelig der til evig Tid
 med Venner i Lys vi tale.

*Hvad jeg kunde have ønsket at sige
ved Forstander Slig Bredstrups Baare:*

FRA flere Sider bad man mig bringe en Tak fra Jonstrup ved Forstanderens Grav. Det var enten ukendt eller ikke helt kendt, at Forstander Bredstrup havde ønsket ikke at blive omtalt ved Begravelsen. Hvis dette Ønske ikke havde haft saa bestemt en Form, vilde jeg have sagt følgende:

Her ved Forstander Bredstrups Grav skal der tilsidst lyde en Tak fra det gamle Jonstrup, det Jonstrup, som Forstanderen elskede, og som han viede sine bedste Kræfter gennem en lang Aarrække. Dette Jonstrup, det er: Hovedparten af Jonstrups Elever gennem disse mange Aar, og de Lærere, som virkede sammen med ham, nogle gennem hele hans Jonstruptid, andre gennem en længere Aarrække.

Vi glemmer aldrig Forstander Bredstrups varme og rige Personlighed, og ikke de stemningsfyldte og frugtbare Timer, han skænkede os.

Vi glemmer ikke hans umiddelbare og smukke Glæde, naar han hørte, at det gik en gammel Elev eller gammel Ven godt; heller ikke hans ægte Medfølelse, naar han hørte, at en af disse mødte Sorg og Modgang. — Dette var saa gennemgribende karakteristisk for ham, at det gav sig kønne Udslag endnu i hans allersidste Dage, lige til Taagerne slørede hans Bevidsthed.

Vi, hans Elever, hans Medlærere, hans Venner paa Jonstrup bringer vor gamle Forstander en dybfølt Tak for alt dette.

Forstander Bredstrup blev ikke sparet for tunge Sorger; han rystede dem ikke af sig; de laa dybt forankret i hans Sind, men trods dette formaaede han paa en lykkelig Maade at leve »et jævnt og muntert virksomt Liv«. — Vi takker ham ogsaa for det Eksempel, han her gav os, og for den Glæde og Berigelse, han derved skænkede os.

Til allersidst vil alle vi, der holder af Jonstrup, bringe vor gamle Forstander en varm Tak for det Bidrag, han har ydet til at skabe det gamle Seminarium, der ligger dernede i Dalen,

et godt Omdømme ud over det hele Land. — Lad disse sidste Ord staa som et kort og knapt Udtryk for — og som det eneste, der her skal lyde, om den Del af Forstanderens Virksomhed, der peget udad mod Samfundet.

J. F. Johansen.

AFTENSTEMNING

(Orgel)

Andante K. Steensen.
1936.

Andantino

1. *2.*

pp *St.*

FOLMER LAURITZEN

VED *Folmer Lauritzens* Død den 21. September 1938 mistede Jonstrup en af sine bedste Lærere, fremragende som han var ved sin faglige Dygtighed, sit Lærersind og sin Personlighed.

Folmer Harald Lauritzen var født den 22. Juni 1892 i Malmø, hvor hans Fader havde Forretning og Uldvarestrikkeri. Forældrene var begge Gaardmandsbørn fra Hammerum Herred, men da Landbruget i Firserne ikke gav meget af sig, kom den unge Lauritzen til Handelen og til København. Et Par Brødre gjorde ham for øvrigt Følgeskab; men de blev holdt til Bogen, den ene for at blive en dygtig og almindelig anerkendt Skolemester i Vestjylland — »Lars fra Lem« — den anden for at blive Sagfører i København. Det var den meget bekendte Politiker J. K. Lauritzen, om hvem der gik en Mængde Frasagn, som for en stor Del endnu lever.

I 1896 flyttede Familien Lauritzen fra Malmø til København, hvor Faderen fik Forretning paa Købmagergade, men Bopæl i Zinns-gade paa Østerbro, og her havde saa Folmer sit egentlige Barndomshjem. Han kom i Skole i Østerfarimagsgades Kommuneskole og fik her en særdeles god og omhyggelig Undervisning og kom hurtigt blandt sin Klasses dygtigste Elever. Han holdt af at læse, og naar Lektierne i en Fart var til Side, tog han fat paa Børnebøgerne; han ligefrem »slugte« Bøger — alt, hvad han kunde faa fat paa! Hans Fantasi var saa livlig, at han i en usædvanlig Grad indlevede sig med de Personer, han læste om. Hans ældre Broder, Charles, fortæller om et højst ejendommeligt Eksempel herpaa. Han var en Af-

ten kommet i Lag med »Onkel Toms Hytte«, og det kneb ham voldsomt at slippe Bogen, da han skulde i Seng. Omsider kom han til Køjs og faldt i Søvn, og da der var gaaet en halv Times Tid, begyndte han at snakke i Søvn, han hviskede, utydeligt, hurtigere og hurtigere — saa raabte han op, han var blevet angst, Stemmen slog over i Graad, og grædende blev han ved at gentage: »Jeg vil ikke sælges, Mor!« Da Lyset blev tændt, viste det sig, at han laa badet i Sved og med sammenknugede Hænder, mens han krampagtigt blev ved at snakke løs. Det saa meget alvorligt ud, og der blev sendt Bud efter Lægen, der dog kunde berolige med, at Tilfældet var ganske ufarligt, men henstillede dog, at Folmer, naar han var i Besiddelse af en saa stærk Indfølgsevne, afholdt sig fra at læse spændende Bøger ved Sengetid.

Ellers interesserede han sig i Skolen særlig for Tegning. Hans Lærer var den nuværende Tegneinspektør, Søren Jensen, der baade havde en ualmindelig Evne til at omgaas Børn og et fortræffeligt Greb paa at lære fra sig. Folmer hørte til de Elever, han særlig interesserede sig for, og der er ingen Tvivl om, at Søren Jensen har sin meget store Andel i den Interesse for Tegning og Kunst i det hele taget, som Folmer sidenhen udviklede videre og fik saa megen Glæde af. Allerede som Dreng besøgte han flittigt med nogle ligesindede Kammerater eller sin Broder Charles, der ogsaa havde stærke kunstneriske Interesser, Statens Museum for Kunst, der laa i Nærheden af Hjemmet, og disse Besøg blev af afgørende Betydning for hans Udvikling. Han vænnede sig til at bruge sine Øjne, gøre sine Iagttagelser og fik fra sin tidlige Ungdom en egen Selvstændighed i sin Opfattelse, som blev karakteristisk for ham ogsaa paa andre Omraader, og som aldrig forlod ham.

Da han var konfirmeret, kom han i Kontorlære i et Smørkesportfirma i København. Det var en udmærket Plads, og hans nærmeste Foresatte var nuværende Seminarieforstander Alfr. Christiansen, som var en god Ven af hans Broder Charles og Rudolf Bruhn. Det var naturligt, at Folmer gennem denne Forbindelse fik at gøre med K. F. U. M., i hvis Møder han jævnlig deltog, og hvor han havde sine Kammerater og Venner,

uden at han dog gik stærkere op i Foreningslivet, end at han kunde have sin egen Selvstændighed i Behold.

Om Aftenen gik han paa Handelsskole. Han skulde lære Engelsk, og det optog ham en hel Del, og han blev meget flink i dette Sprog. Det blev bestemt, at han skulde gaa Lærervejen.

Folmer Lauritzen.

Paa Jonstrup var han Broder Charles og flere andre K. F. U. M.'r Elever, og det var derfor ret naturligt, at Folmer tænkte paa det samme Seminarium. Sin Forberedelse søgte han imidlertid ejendommeligt nok saa langt fra Jonstrup som vel muligt, nemlig i Vendsyssel. »Enten skal det være i København eller ogsaa saa langt fra Hjem og Venner som muligt«, sagde han. Og saa blev det altsaa ogsaa saa langt fra det hjemmevante som vel muligt, og han kom ikke til at fortryde det.

Saa indstillede han sig til Optagelsesprøven paa Jonstrup i Sommeren 1910. Der var mange Elever paa Jonstrup i de Dage, mange meget flinke Folk; det var i det hele taget en lykkelig Tid for Seminariet. Fra Treaaret 1907—10 skriver sig »De Seks«, — for saa vidt Handlingen foregaar i den Periode. Bogen er først skrevet nogle Aar efter. Og en af Hovedpersonerne var Folmers Broder Charles. Han var en ualmindelig dygtig Mand, i høj Grad begavet, afholdt af baade Lærere og Kammerater, en af den Slags Elever, som er en Støtte for en Skole. Han banede paa en Maade Vejen for sin yngre Broder, ikke mindst over for mig, som havde haft overmaade meget med ham at gøre. Senere kom der to andre udmærkede Brødre til, saa Jonstrup har altsaa uddannet 4 Brødre Lauritzen. Folmer bestod Optagelsesprøven som Nr. 1. Han har selv for ikke saa meget længe siden fortalt mig, hvordan det gik, da han kom hjem til sin Fader efter Prøven. De to stod hinanden ganske særlig nær, Folmer var i fremtrædende Grad sin Faders Dreng, der var saa meget beslægtet i deres Karakter. Nu kom Folmer altsaa fra Jonstrup og fortalte straalende om sin udmærkede Optagelsesprøve, han havde faaet ug? i Gennemsnitskarakter. Men den gamle lod ganske uimponeret: »Naa, det kunde altsaa ikke blive rent ug«. Han vilde aabenbart ikke, at Sønnen skulde blive alt for stor paa det. Det forstod den unge meget godt og blev altsaa ved at huske den lille for Faderen meget betegnende Dukkert. 1910—13 gennemgik saa Folmer Jonstrup og var bestandig en af de bedste i sin Klasse, i høj Grad afholdt — ligesom Charles havde været det — af sine Lærere og Kammerater. Mig personlig kom han til at staa meget nær. Han var i disse Aar ret tilbageholdende, stilfærdig, men kritisk. Efter sin Eksamen fik han Ansættelse ved Københavns Skolevæsen og var — saa vidt jeg husker — hele Tiden Lærer ved Holsteinsgades Skole. Tegning var et af hans kæreste Fag, men hans Arbejde ved Skolen var i det hele af den allerstørste Betydning. Efter hans Død skrev hans Kolleger ved Holsteinsgades Skole om ham i »Københavns Kommuneskole«: »Det er saa faa Mennesker, om hvem man med nogen Ret tør sige, at hvad de gav sig af med fik noget af Guldets Glans og Værdi over sig paa Grund af

deres store Menneskelighed, deres rige Indsigt og Forstaaelse. Men vi synes, at Folmer Lauritzen var en af de faa. Som han med den fineste Kunst forstod i Ord og Mimik at tolke et H. C. Andersen Eventyr eller en Vise, saa det blev levende for Barnet som den voksne, saaledes forstod han ogsaa med sin ejendommelige Sans for at blande Humor og Alvor at sige de Sandheder, der nu engang maa siges paa en Skole, om ikke Kollegialitetsfølelsen skal gaa tabt i Dagliglivets Kævleri. Folmer Lauritzen blev netop paa Grund af sin stærke Samfundsfølelse, sin særprægede Dygtighed og Viljekraft, sin sunde Sans for Realiteter, ogsaa paa det pædagogiske Omraade, det naturlige Midtpunkt i vor Skoles Liv i Arbejde som i Fest, og vi følte os trygge med ham som Lærerraadets Formand. Hans Elever forstod, at bag hans faste Maade at lede dem paa laa Kærlighed og Vilje til Arbejdet, parret med en sjælden Menneskekundskab, der vilde dem vel og gav Frihed for alt, hvad der var af Aand. De fik Tillid til ham, kom til at holde af ham, som vi kom til det, og mange har søgt og fundet Raad og Hjælp hos ham.

Vi, der til daglig arbejdede sammen med Folmer Lauritzen, synes, at han var en af dem, som efter menneskelig Beregning endnu en lang Række Aar kunde have udfoldet sig til Gavn og Glæde for mange. Men Skovens fagre Træ er fældet i sin fuldeste Kraft og har efterladt en stor tom Plads, og vi paa Skolen føler Savnet, som det er en personlig Ven, vi har mistet.«

Det var jo som sagt Tegning, der havde hans særlige Interesse, og som han virkede for med stor Iver. Derfor skrev Tegnælærereforeningens Bestyrelse ogsaa i samme Nr. af »Københavns Kommuneskole«: »Der kræves et indgaaende Kendskab til Udviklingen inden for Faget Tegning gennem den sidste halve Snes Aar for at kunne vurdere Folmer Lauritzens store Arbejde for Faget. Hans klare Form og omfattende Viden har mange Gange været Kilden til fornyet Arbejdsglæde hos de mange Kolleger, der altid lyttede til hans Ord med den største Interesse. Det var ham en personlig Glæde, at baade de gamle og de unge stadig kunde samles til de faglige Drøftelser, i hvilke han var Midtpunktet i Kraft af sin faglige Ind-

sigt og ikke mindst i Kraft af sin rige Menneskelighed. Vort Fag har mistet en af sine bedste. Vi, der stod ham nær, ved, at vi tillige har mistet en uerstattelig Ven.⁴

Om Folmer Lauritzens Arbejde som Tegnslærer og hans Opfattelse af dette Fags Stilling og Betydning har en af hans Kolleger og nære Venner, Kommunelærer Bagger, fremført en Række interessante Udtalelser i et Brev til Charles Lauritzen. Af disse skal jeg tillade mig at gengive følgende:

»Da jeg for ca. 10 Aar siden kom til Skolen, overtog jeg et Skema med Mellemtimer og gik i disse op og hørte Folmer undervise. Det var nyt for mig at se ham drive Klasseundervisning i Tegning og tage en lille Dreng op til Tavlen og »høre ham i Tegning«. Klasseundervisning i dette Fag — nærmere Takttegning — var i og for sig ikke Folmers Opfindelse, men det geniale for Folmer var den Maade, han satte Timen i Gang paa, saa alle kom med, saa de sløjeste fik noget ud af det, saa de almindeligt forekommende Fejl blev undgaaet, saa den lette Stregføring blev indøvet, saa det morede Børnene. Det var naturligvis ved at have tænkt over, hvad Aarsagen maatte være til de almindelige Fejltagelsers Forekomst, at han efterhaanden udfandt sin specielle »Terminologi« (de Undervisningsord, han henvendte til Klassen). Disse er det svært at meddele skriftligt, men de burde være klassiske. Men i første Række havde han tænkt: Hvad er elementær Tegning (at tegne en lige Linie) for en Proces? Og han havde den Opfattelse, at man ikke før havde været opmærksom nok paa rent fysiologiske Sider ved den. Det krampagtige maatte undgaas. Børnene skulde slappe af (Sml. nyere Klaverundervisning). At tegne en lige Linie mellem 2 Punkter var mere en Haandens, Kroppens, Musklernes Sag end en Øjets Sag. De elementære Stregøvelser skulde tages op med Mellemlid rum hele Skoletiden igennem for stadig at minde Børnene om gode Vaner.

Ogsaa over de Vanskeligheder, der melder sig som de almindelige hos Børnene, naar de i 11—12 Aarsalderen skal tegne simple Klodser, havde Folmer tænkt. Her mente han, at vi slæbte rundt med for meget teknisk Skolestof og et Undervisningssystem, der i for høj Grad byggede paa Maaltagning og Regnefærdighed og for lidt paa direkte Iagttagelse. Det sekun-

dære, at huske et System, tog Magten fra det primære, at lære at se.

Folmer nærrede stor Sympati for Barnetegning. Men han var paa Vagt overfor al den pædagogiske Svindel, Spørgsmaal vedrørende Barnetegning kunde være Aarsag til. »Børn skal kun tegne frit, hvad de har Lyst til«. »Børn er store Kunstnere«, o. s. v. I Paris havde Folmer truffet nogle interessante Tegnelærere og Børnepsykologer, et Forhold, der medførte, at han yderligere tænkte over Spørgsmaalet friere Barnetegning og anbefalede paa Statens Kursus Kursisterne at give Plads for »Barnetegning i Skolen i de første Aar.«

Efter Carl Mortensens Tid var Tegneundervisningen paa Jonstrup blevet besørget af en Tegnelærer fra København, og det var en meget dygtig Mand, Stenfeldt Nielsen, som ogsaa var Folmer Lauritzens Tegnelærer paa Jonstrup. Men i 1921 maatte denne Lærer trække sig tilbage paa Grund af Sygdom, og det stod da ganske klart for mig, at Folmer Lauritzen var den Mand, som i den afgaaedes Sted burde knyttes til Jonstrup. Mine Bestræbelser i den Retning lykkedes uden Vanskelighed, og der kom nu en Tid, hvor jeg fik det lykkeligste Samarbejde med min kære forhenværende Elev, med hvem jeg havde holdt en stadig Forbindelse vedlige, ogsaa efter Seminarietiden. Det blev festlige Dage, naar han kom ud for at undervise, og vi i Frikvartererne paa Lærerværelset drøftede de forskellige Spørgsmaal. Ogsaa min Hustru satte stor Pris paa ham, og hvor havde vi det hyggeligt sammen ved Frokosten i Forstanderboligen! Hans Undervisning paa Seminariet interesserede ham i højeste Grad og lykkedes fuldkomment i enhver Henseende, og »Folmer« blev hurtig meget populær blandt Eleverne, som hans Forgænger havde været det.

I 1929 tog jeg min Afsked og flyttede til Farum, og saa skiltes jo paa en Maade vore Veje, men Forholdet imellem os blev langtfra brudt. Herefter mødtes vi mest i København i Rosenvængets Allé, hvor Folmer og hans udmærkede Hustru forstod at gøre deres Hjem saa hyggeligt og tiltrækkende. Nu har Astrid altsaa fået den store og smukke Opgave at opdrage Folmers Søn i Folmers Aand. Jeg ved, hun kan og vil gøre det.

Vore Sammenkomster i København blev som en naturlig Fortsættelse af dem, vi havde haft paa Jonstrup. Der var jo Forskel paa os, han en Mand i sin kraftige Alder med — saa maatte vi mene — en lykkelig og betydningsfuld Fremtid for sig, jeg en gammel Mand, som var færdig med mit Livsværk. Men naar vi sad og talte sammen, tænkte jeg aldrig paa Aldersforskellen, ja, jeg tror næsten, at vi i disse Aar kom hinanden endnu mere nær end i fordums Dage. Han var en alsidig begavet Mand og tillige — hvad jo ikke behøver at være Tilfældet — en meget klog Mand. Ofte har jeg beundret hans kloge Ord, den Træfsikkerhed, hvormed han iagttog Personer og Forhold, hans kritiske Sans; for kritisk, det var han, og det var langt fra nænsomme Ord, han stundom kunde benytte, naar han udtalte sin Kritik. Han var velsignet uimponeret, aldeles usnobbet, paa Vagt mod al Forlorenhed. Det er muligt, at nogle ansaa ham for en kølig Natur, men det maa have været nogen, som ikke rigtig kendte ham. Og saa havde han en sjælden Sans for Livets komiske Værdier. Det skete ofte, naar jeg kom ind til ham, at han sagde, at han havde haft en eller anden fornøjelig Oplevelse eller hørt en eller anden morsom Historie, som han havde glædet sig til at meddele mig. Saa fortalte han, og saa lo jeg. Thi faa kunde fortælle som han.

Ja, naar jeg tænker tilbage over de 28 Aar, i hvilke jeg har kendt ham, da dukker det ene Billede efter det andet frem i min Erindring. Det for mig skønneste og værdifuldeste vil jeg have Lov til her at omtale; det genkalder en Oplevelse, som ligger mange Aar tilbage. Det var en Decemberdag i 1916. Min Kone og jeg havde haft den store Sorg at miste vor Datter. Hun blev bisat fra Skt. Lukas Kirke paa Frederiksberg, hvor hendes Mand var Præst. Efter Højtideligheden stod der en hel Del Mennesker paa Pladsen uden for Kirken, og mange kom hen til os og hilste venligt og deltagende paa os. Da faldt mit Øje paa en ung Mand, der stod ene og græd. Det var Folmer Lauritzen. Aldrig vil jeg kunne glemme disse Taarer.

Stig Bredstrup.

»ØJET«

JEG ved ikke, naar »Øjet« fik den Betydning for Jonstrups Elever, som det havde i hvert Fald i mange Aar. Her ved den stille Sø i Skoven var det, at Jonstrup begyndte. Her kunde den enkelte, naar han følte Trang dertil, gemme sig i Ensomheden, og her var Festpladsen, hvor hele Elevskaren drog hen, Aar efter Aar for at byde den ny Klasse velkommen og for at tage Afsked med den Klasse, som rejste.

Jeg stod engang her med to gamle Jonstrupelever fra før min Tid. Jeg viste dem Søen og talte med dem om den Betydning, den havde for de daværende Elever. Den ene af dem sagde: »Saadan var det ikke i min Tid, og jeg kan slet ikke huske denne Sø«. »Jo«, sagde den anden, »jeg husker den godt nok. Her gik jeg ofte ud, naar jeg trængte til at være ene, naar jeg var misfornøjet med Verden eller misfornøjet med mig selv. Jeg laa tidt derhenne i denne Krog og saa ud over Søen og op paa Skyerne«. Denne Mand var *Morten Larsen*, Fri-menighedspræsten, kendt især i grundtvigske Kredse hele Landet over. Ogsaa han bevarede »Øjet« og Jonstrup i taknemlig Erindring; det var *Driebeins* Jonstrup. Den Beundring, som han, Grundtvigianeren, nærede for Driebein, hvem han dog ellers var saa meget forskellig fra, er for mig et ubdrageligt Vidnesbyrd om, hvilken betydelig Mand denne Forstander var.

Naar »Øjet« fik den Betydning, som det havde, ved jeg som sagt ikke. Men Stenen paa Festpladsen blev afsløret den 14. Oktober 1917. En Søndag Eftermiddag nogle Aar derefter sad jeg derude. Der kom en Flok unge Mennesker forbi, gaaende ind imod Jonstrup. De havde en Fører med, som forklarede dem, hvad det var, de saa. Han talte et uforfalsket Sjællandsk og kan derfor ikke have været barnefødt paa Egnen. »Se, denne

store Sten har Seminaristerne fundet inde i Skoven og saa har de slævet den herop; det var et gevaldigt Arbejde; men de var ogsaa mange om det, der var over hundrede.« Saadan blev han ved. Saa længe jeg kunde høre ham, hørte jeg hans berømmende Ord om »Seminaristernes gevaldige Arbejde«. Lidt efter kom der fra den modsatte Side cyklende 3 unge Mennesker. Da de var lige ud for Stenen, slog den ene ud med Haanden: »Det er Rudolf Bruhns Sten«.

Rudolf Bruhn, Forfatteren af den meget læste Bog »De Seks«, var Elev paa Jonstrup 1907—10. Ved sit lyrisk-romantiske Temperament følte han sig stærkt betaget af Egnens Skønhed; Skoven, Hejrebakken, Sønder sø, ogsaa »Øjet« fremkaldte hos ham en Kærlighed, som han trofast bevarede sit Liv igennem. Han var et Følelsesmenneske, men ikke et Stemningsmenneske, ikke af dem, paa hvis Følelsesudbrud man ikke kunde lide. Han var trofast af Naturen, fra sin første Ungdom opfyldt af en ideal Stræben, som aldrig forlod ham. Som ganske ung var han blevet paavirket af Ricard, og denne Paavirkning blev af den største Betydning for hans hele Udvikling. En kristen, dansk, personlig Skole var det, han gerne vilde tjene, og han havde sjældne Betingelser som Lærer, han naaede da ogsaa at blive lykkelig i sin Gerning. Efter at han havde forladt Seminariet, var han en flittig Gæst derude, stærkt knyttet som han følte sig til Stedet og de unge. Det var ham en kær Tanke, om der netop fra Jonstrup kunde udgaa en Lærertype af den Art, som han selv gerne vilde tilhøre.

Saa var det, at han opflammede Eleverne til at rejse Stenen ved »Øjet«. Dette skete i 1917, altsaa 7 Aar efter, at han var blevet dimitteret. Den 14. Oktober blev Stenen afsløret. En af Eleverne i ældste Klasse, Kr. Kristiansen, nu Lærer i Humlebæk, affattede den smukke Indskrift paa Stenen: ·

»Jeg staar som Værn ved den stille Sø
om Jonstrups Minder, som ej maa dø.«

Ved Afsløringen talte Rudolf Bruhn selv. I sin Tale sagde han, hvad der var saa betegnende for ham, bl. a.: »Det maa være strengt at dø ung, inden man endnu har faaet udrettet

noget.« Aarsdagen derefter, nøjagtigt paa samme Klokkeslet, han havde sagt disse Ord, døde Rudolf Bruhn.

I Aar var det altsaa 20 Aar siden, at de blev dimitteret, der som ældste Klasse havde været med til at rejse Stenen. Den 9. August samledes de ved »Øjet«. Seminarielærer Steensen havde skrevet en Melodi til Inscriptionen, som følger hermed, og Lærer Kr. Kristiansen fremsagde følgende Digt:

»Jeg staar som Værn ved den stille Sø
om Jonstrups Minder, som ej maa dø«.
De stryger mildt over Søens Flade
i blide Strømme,
de hvisper til dig fra skælvende Blade,
din Ungdoms Drømme. —
Du fik Tid at drømme, men ikke at døse,
Opgaver nok fik din Tanke at løse.
Den Sæd, der blev lagt i din Foraarsmuld,
af Himmelduggen fik Regn og Væde
og Varme, skænket af Solskinnets Guld,
til at gro om Kap med din Ungdoms Glæde. --
Dit Hjem i Arbejde, Glæde og Sorg,
den gamle Borg,
glemmer du den?

»En Spireknejpe for to Personer
med endeløse Diskussioner.
Saa følger Arbejdets travle Stunder,
mens Aftenfred over Borgen blunder,
indtil Humørets elektriske Spænding
stiger og fremkalder Selvantænding.
Da brager et festligt Fyrværkeri,
da spilles Uvejrets Symfoni.
I Sommertorden det hele blev udløst,
og Vredens Skaaler over Synderne udøst,
og saa var Luften rensed paa ny,
og Borgen drømte til Morgengry.«

Naturens rislende Kilders Strøm
 du baded' dig i, blev din Tanke træet.
 Tid til Arbejde, Tid til Drøm
 er Ungdommens Ret!

Hvornaar har du følt dig saa ungdomsfri,
 som naar Hæggen blomstred' i Jonstrupvang,
 og ene du fulgte en mosset Sti,
 mens Skoven bæved af Fuglesang?
 — Og Hejrebakken en Sommernat
 med bløde Skygger i Skov og Krat
 og Maanestriben paa Søndersø!
 — et Ungdomsminde, som aldrig kan dø!
 — — —

Men Jonstrup hører jo Fremtiden til.
 Frelst og forynget af Kræfternes Spil
 knejser du stadig i Sky,
 du gamle Borg!
 Den gamle Borg er evig ny!
 — — men her staar du, og dit Øje ler,
 skønt fjernt er dit Blik.
 — — Det findes ej mer',
 det Jonstrup, hvor du din Ungdomsdaab fik,
 det Jonstrup som engang var dit og mit,
 sig gemmer i Fortidens Taagesløv blidt,
 — — men Drømmen lever!

Stig Bredstrup.

E. S. En Søndag Eftermiddag først paa Vinteren 38 stod der 3 Drengene uden for min Dør. De var fra »Skolen ved Skellet« og var kommet for at hilse paa mig; de læste nemlig for Tiden »De Seks«, og de havde bragt i Erfaring, at jeg var den Forstander, der omtales i »De Seks«. Det blev et overmaade fornøjeligt Besøg; det var morsomt at iagttage disse raske Drenges store Interesse for Bogen, og det glædede mig saaledes at erfare, at der ogsaa i disse Tider blandt Skoleungdommen kan træffes Sans for Rudolf Bruhns Forfatterskab.

AFRODITES ØJE

(Kristian Kristiansen, dim. 1918).

STENEN SYNGER

Moderato. K. STEENSEN (2. Aug. 1938).

T E N O R I
II

B A S I
II

mf
Kor: Jeg

mf
Solo: Jeg staar som Værn,

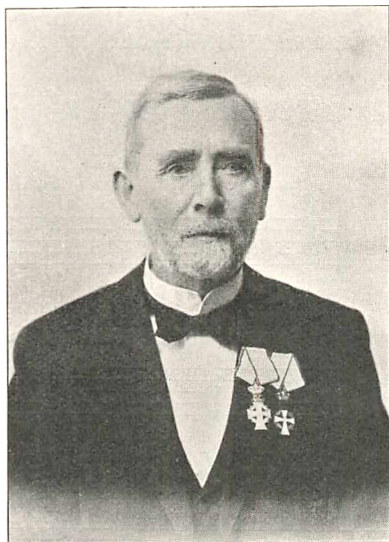
pp *mp*

staar som Værn ved den stil - le Sø, om

f

Jon - strups Min - der, som ej maa dø.

Den lille Melodi til Stenen, der synger, skal ved sin dybe Begyndelsestone og de efterfølgende stigende og flere Toner illustrere, at Stenen kom fra sit dybe Leje og med stort Besvær — trods voksende Ungdomskraft og Iver — blev slæbt op paa sin stolte Værneplads. De følgende to Takter er et Udtryk for Idyllen over den stille Sø. Sidste Del af Melodien tolker i høje og kraftige Toner, hvad Stenen skal værne om.

M. J. MATHIASSEN

I Maglemose ved Mullerup i Vestsjælland rejstes den 26. September 1935 en Mindesten for de mærkelige Fund, der i 1900 saa overraskende kastede Lys over en arkæologisk Periode, betydelig ældre end den, man hidtil havde regnet for den ældste i vort Land.

Paa Mindestenen staar Navnet G. Sarauw, den Arkæolog, der ledede Nationalmusæets første Undersøgelse paa Stedet, men der staar — og med Rette — eet Navn til: M. J. Mathiasen. Det var Mathiasen, der foranledigede, at Nationalmusæet tog fat paa at undersøge Maglemose. Med sit levende Forskersind og sit Kendskab til videnskabelig Metode var han i de følgende Aar en fortrinlig Medarbejder for Musæets Videnskabsmænd under de forskellige Udgravningsarbejder paa den gamle Boplads.

Tre Aar efter Afsløringen af Mindestenen for Mullerupfundet, den 28. September 1938, blev M. J. Mathiasen under meget stor Deltagelse fra Skoledistrikt, Sogn og Egn begravet fra

Drøsselbjerg Kirke. Den Kirke, hvor han gennem de mange Aar, han var Lærer i Mullerup, havde virket som Organist, en Tjeneste, han var lykkelig over at beholde ogsaa efter at han havde taget sin Afsked som Lærer.

Da Mathiassen paa sin 70 Aars Fødselsdag fik Ridderkorset, bragte Aarbogen den gamle Jonstrupper en Hilsen og Lykønskning. Der er Grund til nu ved hans Død at give en kort Fremstilling af hans Liv og Virke.

Mathias Jens Mathiassen er født 9. Februar 1863 i Faurbo i Holbæk Amt. Hans Forældre var Gaardejer Niels Mathiassen og Hustru Kathrine, født Larsdatter.

Fra sit udmærkede Hjem tog han i Arv solide Grundsætninger: Flid og Pligtfølelse. Medfødt var ogsaa sejt Energi og en levende og vaagen Natursans.

Moderen var en Broderdatter til Etatsraad Jensen, der var Jonstrups Forstander fra 1838—69. Dermed var givet en Tilknnytning til Jonstrup, og da den opvakte Dreng vilde til Bogen, var det naturligt, at han blev Elev paa Jonstrup.

Mathiassens Jonstrupaar 1880—83 tilhører den Sagnets Guldalder, hvorom senere Jonstrupgenerationer har hørt mærkelige Frasagn og Eventyr. Provst Tidemand var den højjærværdige Forstander for »Fatterdømmet« Jonstrup, Kalkar var Dansk- og Historielærer, Carl Mortensen Sang- og Tegnelærer og Inspektør. Hans Mortensen raadede over Naturvidenskaberne og Jørgen Beyerholm for Matematik og Regnekunst. En Sergent i »det kgl. Artilleri« ledede Gymnastik og »Skydeøvelser«.

Mathiassen lagde ikke Skjul paa, at disse Aar ikke just var Jonstrups bedste Periode som Skole for en levende og kundskabstørstende Ungdom. Men det var en Lykke for ham, at han med sin allerede dengang levende Interesse og udmærkede Anlæg for Naturfag og Regning fik saa udmærkede Faglærere som Hans Mortensen og Beyerholm.

Hvad Jonstrup iøvrigt betød for »M. J.« aner man, naar man har gennemladet en svær Mappe med omhyggelig ordnede Erindringer, som han gemte fra disse Aar. Det er Jonstrupliv i Hverdag og Fest. Der er skriftlige Opgaver fra Jule- og For-aarsprøver: underlige Stilopgaver, Regning i gammel Maal og

Vægt og med eventyrlige Brøker i Facit, der er sirlige Forsøg i Tidens geometriske Tegnekunst, men der er navnlig Minder fra Kammeratlivet. Sange fra forskellige Anledninger, blandt andet om »Fatter i gamle Jonstrups Land, det er en umaadelig mægtig Mand.« Der er Karikaturtegninger, der hentyder til muntre Episoder fra Sovesal, Klasse, Mark og Skov — og hverken Hans Mortensen, Beyerholm eller nogen anden fra Olympen skaanes, og der er et Nummer af »Brand. Organ for Vrøvl og Vanvittighed« med Fatterdømmet Jonstrups Hof- og Statskalender.

Det dyrebareste Stykke i Samlingen er Beviset for bestaaet højere Dimission. Det forundrer ikke, at »M. J.« med sine Anlæg har haft lidt svært ved at blænde i Discipliner som Rævetrækkeri, Støvefærdighed og Solderi. Til Gengæld har han præsteret det ualmindelige i Tobaksrygning, hvor han fik den straalende Karakter og med dobbelt Kryds. At »M. J.« har været en lidenskabelig Røger fremgaar tillige af »Album — 25 Fotografier af højere Dimittender«, hvor hver enkelt Dimittend er karakteriseret med et Vers. Det Vers, der omhandler M. J. Mathiassen, omtaler en vis sød ung Lærerdatter hjemme fra Faurbo. Hun har aabenbart allerede dengang øvet sin stille og gode Magt, som hun siden skulde udøve som Hustru, eftersom det hedder: »... næst *hende* siden Piben er hans bedste Ven paa Jord...«

I Sommeren 1883 bestod Mathiassen Lærereksamen med »Meget duelig« og rent ug i Regning, Matematik, Naturhistorie, Fysik — og Sang.

I 1893 supplerede Mathiassen Lærereksamen med Aarskursus i København i Matematik og Fysik.

1884 blev M. J. Mathiassen Hjælpe lærer i Vexebo ved Fredensborg, Aaret efter blev han kaldet til Førstelærer i Mullerup, og det følgende Aar hjemførte han sin Brud, Nikoline Nielsen, født i Faurbo 1864 og Datter af Lærer Henrik Nielsen og Hustru Dorthea, født Therkelsen.

Et lykkeligt Hjemmets Liv blev i de følgende Aar Baggrund for M. J. Mathiassens Virke som Lærer, et dygtigt og nidkært Virke paa samme Sted gennem 41 Aar.

En ung, ivrig Lærer, der vil have Børnene til at bestille noget, faar let paahæftet Ordet streng. Det skete ogsaa med Mathiasen, men Reserveretheden hos Børn og Forældre veg for Tillid og hjertelig Respekt. Det er naturligt, at den unge Lærers store Interesse for Naturfag kom til at præge ogsaa hans Skolearbejde. Han maatte give Børnene Del i den Iagttagelsesglæde, han selv levede i. Som en Morten Børup gik han med Børnene ud i Naturen for at vise dem Skaberens Værk. Og han hentede Naturgenstandene ind i Skolen til Børnene. Gennem Aarene blev hans Skolestue — den var til al Held rummelig — fyldt med Montrer, der groede frem alle Vegne. Alligevel blev Skolen ikke et Musæum med gemte Sager, men et Laboratorium for levende Iagttagelse af Ting, der blev flittigt brugt.

Ogsaa Sang og Musikglæde førte han ind i Skolen i et Omfang, man ikke andre Steder oplevede Magen til. Han fik — og gennemførte — den dristige Tanke at skabe et Skoleorkester. Uden for Skoletiden underviste han flinke Elever i Violinspil. De fortsatte som ældre, Deltagerne blev flere, nye Instrumenter kom til, og efterhaanden var der et rigtigt Orkester med baade Strygere og Blæsere. Deltagerne samledes rundt om i Hjemmene, og Mullerup Skoles Orkester blev et lykkeligt Baand mellem Skole og Hjem. Selv skriver han engang: »Musikken gjorde, at jeg kunde holde mange af mine Elever fast i adskillige Aar efter Konfirmationen. Det er der stor Tilfredsstillelse ved.« —

Mathiasens levende Skoleinteresse blev ikke staaende ved Arbejdet hjemme i hans egen Skolestue. Han skrev en udmærket lille Fysik for Folkeskolen samt Aftenskolen. 1911 kom den i 3. Oplag. Men mest kendt indenfor Skolekredse Landet over blev han som Leder af Danmarks Lærerforenings Bureau for Indsamling og Udsendelse af Undervisningsmidler. Et Arbejde han forestod lige fra det begyndte i 1902 og til sin Død.

Naar »Folkeskolen« gennem Aarene bragte Oplysninger om Sagen og nye Tilbud om færdige Rækker af Undervisningsgenstande, som Skolerne kunde faa bare ved at skrive efter dem, vakte det altid Opmærksomhed. Men hvor mange Lærere

anede rigtig noget om den Indsats af Initiativ og Myreflid, der laa bag dette Arbejde?

En stor Del af disse Ting er samlet af Mathiassen personlig, Stykke for Stykke paa Ekskursioner ude i Terrænet. Meget er samlet af Venner og Kolleger i forskellige Egne af vort Land, andet er fremskaffet af interesserede norske og svenske Venner. Men hvad har det ikke krævet af stor og omfattende Korrespondance, og sikkert ogsaa megen taalmodig Optimisme og Overbærenhed, naar Tiden langsommelig gik, før gode Løfter blev indfriet.

Med stille Glæde har Mathiassen Maaned for Maaned set Samlingerne dynges op i Kasser og Skuffer paa Skoleloftet, hvor Ordningsarbejdet foregik. Saa en Dag var igen 200 Sæt paa saa og saa mange »Numre« klar til at lægges i Kasser og kunde sendes ud til danske Skoler fra Skagen til Gedser.

»En Samling har videnskabelig Værdi, naar der om hver enkelt Genstand findes paalidelige Oplysninger,« skriver Mathiassen engang. Han lagde megen Vægt paa, at Tingene var ledsaget af Etiketter med Forklaring. Med Præcision og Klarhed gøres Rede for, *hvad* det er det enkelte »Nummer« skal belyse. Men det er ingen lærd Doceren, snarere en hyggelig Samtale paa Tomands Haand mellem Lærer og Barn. Det umiddelbart fortællende kommer frem i Smaabemærkninger ind imellem de faglige Forklaringer. Om Bænkebider! — — »Mine Børn morede sig med at samle dem i Hundredvis, men de var ikke glad for, at de smaa Stakler skulde i Formalin og dø«. — Jernmalm: »Stykkerne er samlet i Affaldsbunke ved Gellivare Malmberg under Snevej 7. August 1913.« — Polarpil: »Plukket ved Midnatsolens Lys under stadig Forfølgelse af Laplands Plage, Myggene.«

Mathiassens Etiketsamlinger er en værdifuld lille Haandbog i Naturkendskab, nyttig i enhver Skole. Lige til det sidste stod M. J. Mathiassen midt i dette sit kæreste Arbejde, og ved hans Død var en ny 7. Række netop under Udsendelse. Der var da siden 1902 i alt udsendt ca. 250.000 Undervisningsgenstande.

Indsamlingen af Undervisningsgenstande til Skolebrug forener paa en lykkelig Maade Mathiassens varme Skoleinteresse og hans Ungdomskærlighed til Naturfag.

Han vilde med et beskedent Smil meget have sig frabedt at blive kaldt en Videnskabsmand. Men han ejede i udpræget Grad Anlæg for videnskabeligt Arbejde: En dyb og interesseret Undren overfor alt, hvad han mødte, en sikker og nøgtern Iagttagelsesevne, en prøvende og ædruelig kritisk Indstilling, og en usædvanlig Grad af taalmodig Energi. Han var ialtfald en Videnskabens Forpost og gode Tjener.

Mathiassen var en værdig Elev af Jonstrups Blomsterelsker Hans Mortensen. En Række botaniske Arbejder, saaledes om Reersøs Flora og vedrørende Strandbedens Forekomst langs Store Bæltskysten og om Forekomsten af en mærkelig Saltvandsflora i Maglemose ved Mullerup, har været trykt i Fagskrifter og siden været citeret af Fagfolk baade i danske og svenske Fagskrifter.

Et Led i disse Arbejder er ogsaa Udsendelse og Indsamling af Spørgeskemaer til Iagttagelse af Løvsprings- og Blomstrings- og andre Naturfænomener paa forskellige Steder i Landet, og som han gennem »Folkeskolen« opfordrede Kolleger til at medvirke ved.

Mathiassen var stærkt geologisk interesseret. En Fodtur med ham langs Strand og Klint var en Oplevelse. Han kunde faa Sten til at tale. Fra hans botaniske og geologiske Interesser var der en levende Forbindelse til Arkæologien, og Maglemose blev hans Speciale indenfor alle tre Discipliner. Med Faderglæde og lidenskabelig Faginteresse fulgte han Sønnen Therkel Mathiassens Udvikling som ung Videnskabsmand, og veg ikke tilbage for at slide sig gennem den engelske Fagterminologi for at kunne følge hans Doktorafhandling

Om Mullerup Mose og Mullerupkulturen skrev Mathiassen en Afhandling til Holbæk Amts historiske Aarbøger 1935. Det er en meget klar og instruktiv Fremstilling baade af geologiske og botaniske Forhold og om Fundet af Bopladsen fra Bendedenes og Uroksernes Tid.

Som altid taler Mathiassen uhyre beskedent om sig selv. Det hedder et Sted henne i Artiklen: »Nu er det paa Tide at fortælle, hvad der skete i Aaret 1900. Jeg havde begyndt at danne en Samling i Skolen og bedt Børnene bringe mig Ting, som

de syntes, der var noget mærkeligt ved. I Maj Maaned kom en lille Pige . . . og gav mig et Par smaa Ting, som lignede grove Hæklenaale af Ben, og som hendes Fader havde fundet ved Tørveskær. Da jeg kunde se, det var noget mærkeligt, gik jeg med alle Skolebørnene derned og rodede lidt i Tørven . . . Da vi kom hjem fra Mosen med Sagerne, skrev jeg straks til Musæet, og hurtigst muligt kom Folk fra Musæet og begyndte med Arbejdsfolk fra Egnen en systematisk Udgravning.«

Indenfor Kollegers Kreds nød M. J. Mathiassen stor Anseelse, ikke blot paa Grund af sit landskendte Arbejde. Indenfor den lokale Kreds vandt hans personlige Egenskaber ham kun Venner. Det var ikke blændende Ordførerskab eller blændende selskabelig Udfoldelse, der udmærkede ham i Samvær med andre. Han var ikke i sædvanlig Forstand nogen Ordets og Formens Mand. Hans Charme laa i den stilfærdige Replik Lune og i den sagtomdige sokratiske Bemærkning, der dejligt kunde prikke Hul paa en ungdommelig Frase og tømme den for Luft.

Man skulde ikke have kendt ham længe, før man var klar over, at denne tilbageholdende og beskedne Mand var et usædvanligt Karaktermenneske, der gennem sin stilfærdige, men ubøjelige Pligtfølelse kunde virke stærkt paa sine Omgivelser.

I en Aarrække var Mathiassen Formand for Løve Herreds Lærerkreds. Hans levende Sang- og Musikinteresse kom ogsaa Lærerkredsen tilgode, og han fik baade Lærerkor og Lærerorkester i Gang. Op i sin høje Alder traadte han Cyklen for at naa til Lærerorkestrets Sammenkomster rundt om i Herredet. Andre kunde svigte — han aldrig — trods Vind og Vejr og Astma.

Hans Præcision blev ordsproglig. Om hans Beskedenhed et lille Træk: Da han ved sin Afgang som Lærer fik Dannebrogsmændenes Hæderstegn, udtrykte en yngre Jonstrupper sin Misfornøjelse med, at Mathiassen ikke havde faaet Ridderkorset. Mathiassen svarede med et lille Smil: »Hør, Svend Larsen, synes De nu, det vilde have klædt *mig* at være Ridder!« Nogle Aar efter fik han Ridderkorset — og det klædte ham,

netop fordi det blev baaret af denne ridderlige og uselviske Mand.

Et Menneske, der som M. J. Mathiassen ejede en sjælden Grad af vaagen Opmærksomhed vendt mod alt i Tilværelsen, maatte naturligvis være levende og dybt optaget ogsaa af andre Spørgsmaal end Skole og Faginteresser. Hans Musikinteresse er omtalt. Han ejede en omfattende Viden paa mange Omraader: saaledes i Kunst- og Musikhistorie. Han opfriskede sine Sprogkundskaber i Radioens Tysk- og Engelsktimer. Han var en tænksom og kritisk Læser baade af Dagens Avis og Tidens Litteratur. Men han var en Fredens Mand, der aldrig følte sig kaldet til overfor en større Offentlighed at deltage i Døgnets Partistrid. Med Frisind og Tolerance havde han et fast Staasted i arvede folkelige og kristelige Værdier.

Mathiassen var en god dansk Mand, for hvem stilfærdig Handling betød mere end Føleri og Ord.

I Augustdagene 1914 laa han inde med Beløb, Staten havde bevilget til hans Arbejde, og som nu var sparet op gennem et Par Aar for at anvendes ved en større Udsendelse af Undervisningsgenstande. Mathiassen sendte Pengene tilbage til Ministeriet med den Motivering, at han mente, han ikke havde Lov til at ligge med Penge, som Staten paa et for Landet saa alvorligt Tidspunkt havde bedre Brug for.

Han var ogsaa en inderlig from Mand, i Naturens Kirke som paa den kære Plads ved Orgelet i Drøsselbjerg Kirke.

Mathiassen blev boende i Mullerup til sin Død, virksom til det sidste. Baade han og hans milde og elskelige Hustru var i de sidste Aar skrøbelige, men aandsfriske og stadig lige levende interesserede i alt. Der var Glæde, naar Børn og Børnebørn samledes. I Ægteskabet var 2 Døtre og Sønnen, den kendte Etnograf og Arkæolog. Fru Mathiassen overlevede kun tre Maaneder sin Mand.

Men Sten stander i Maglemose og taler til kommende Slægter om, hvad en vestsjællandsk Landsbylærer virkede i Kærlighed til Videnskab og Oplysning.

Jørgen Hegelund.

LIDT FRA JONSTRUP OG DETS OMEGN 1810

1811 udgav den kendte Historiker og Sprogmand, Chr. Molbech, en Række Rejseskildringer under Titlen: *Ungdomsvandringer i mit Fødeland*. Et Afsnit heri har til Overskrift: *Vandring til Udleire og Værebro*. Denne Vandring blev foretaget i Højsommeren 1810, Vejen gik over Jonstrup og Kirke-Værløse, og han aflagde Besøg begge Steder. Det følgende er et Ud-drag af Skildringen af denne Fødtur; den er formet som et Brev til en af hans Venner. — Retskrivningen og Tegnsætningen er Molbechs.

DET var en af de skønne, rolige Sommeraftener efter en hed Dag, der lokkede mig uden for Hovedstadens Mure. Himlen var ei ganske skyfri; men klar og reen var den høie Æther, og Solen forgyldte de enkelte, hvide Skybierge, der reiste sig i den vestlige Horizont. Træer og Enge havde endnu den friske, grønne Farve efter en nylig Regn; i de tætte Korn-agre langs med Veien bølgede milde Aftenvinde; og Alt bar den modnende Sommers Præg. Uden noget bestemt Maal, uden at have afgjort med mig selv, hvor langt jeg vilde gaae, blev jeg ved at vandre frem, indtil jeg fandt mig saa langt fra Byen, at jeg i det mindste i enkelte Gienstande kiendte Naturens frie Aand og fornam dens Nærhed. Ved en Korsvei standsede jeg, og begyndte, hvilende paa en Steen, at overveie, om denne skulde blive min Vandrings Maal, eller jeg skulde fierne mig længer fra Byen, der endnu laae heel kiendelig for mig. Et over-skuende Blik over den landlige Egn, som den dalende Sol skienkede det blide, venlige Aftenlys, var næsten nok, for at bestemme mig. — I det Hovedstaden, hyllet i tykke Taager, viiste sig for mig i sin hele trykkende Sneverhed, og lige overfor

den klare Synskreds og de luende Purpurskyer, blev mit Bryst trangt, og det forekom mig, som jeg nu først følte mig træt og mat, da jeg tænkte paa at vende tilbage. Levende følte jeg den sørgelige Modsætning imellem det konstlede, afmaalte Liv med Culturens glimrende Anstrøg, og den frie, tvangløse Tilværelse, i hvilken Livet under simplere, men ogsaa renere Former udrinder af Naturens klare Væld.

— — —

Solen var svunden bag Skyer; Naturen var rolig og taus; Svaret udeblev. — En Stund sad jeg endnu hensunken i Drømmerier, til jeg blev vækket ved Hestetrav. En ung Dame svævede hen ad Veien paa sin lette Ganger, der syntes dobbelt let ved den skønne Byrde. Hun var ilet forud for sin Ledsager, og ventede paa ham ved Korsveien. Uden lang Betænkning fandt jeg, at den Vei, hun valgte, maatte være den bedste. Den førte mig rigtig til — *Brøndshøi*; men her blev jeg ikke meget klogere end før; og vilde jeg ikke nøies med at see paa en Kirke, hvis Syn vakte mit Sind af uvirksomme Drømme og ledede min Tanke til Danmarks Fortid og den store Helt, hvis Minde, fremfor Alle, er mig helligt — maatte jeg flytte min Stav videre frem. [I en Anmærkning staar: »Brøndshøi Kirke skal *Absalon* have ladet bygge af Kridstene fra Møen«]. Skumringen faldt paa; men jeg tabte ikke stort ved Udsigterne over de evindelige, nøgne Sletter lige til Ballerup. Silde ud paa Aftenen kom jeg til *Jonstrup*, der ligger halvtredie Miil fra Kiøbenhavn, i en Dal ved Enden af de betydelige Skove, der strækker sig mod Nord og Øst til Furesø og Frederiksdal. Et skønt harmonisk Chor af mandige Stemmer lød mig i Møde, som jeg traadte ind i Gaarden; og det Overraskende i denne høitidelige Sang, der tonede stærkt og høit i Nattens dybe Taushed, virkede selsomt paa min Siæl, der alt var stemt i en romantisk Tone. Jeg standsede, og lyttede i fiern Afstand. Sangen blandede sig for mit Øre med hemmelige, underfulde Lyde, udrundne af Jordens Dyb og af de mørke Skoves inderste Hvelvinger; det Hele blev mig en andagtsfuld Hymne. Jeg traadte ind i det ukjendte Huus, hvor Alt var øde og taust; efter et kort Ophold kom jeg lidt hovedkulds ind i et talrigt og mun-

tert Samkvem, hvor den fremmede Vandrer modtoges med Velvillie, og dog ikke saa fluks efter den pludselige Overgang fra Eensomhed og Mørke kunde finde sig hiemme.

Om *Jonstrup* vil jeg ikke fortælle Dig bekiendte Ting; men kun sige Dig, at jeg fandt Stedet tækkeligt, Egnen ret behagelig, og Indretningerne, saavidt jeg lærte at kiende dem, i en smuk Orden. Det Hele syntes mig at bære Præg af rolig Virksomhed, og jeg blev halv indtaget af Tanken om at leve med jævn Tilfredshed og stille Ønsker i en lignende Kreds. Foruden Skolelærer-Seminariet har *Jonstrup*, efter Stedets Leilighed, en anden Mærkværdighed: et Klædevæveri, der lod til at være i rask Gang og drives for største Delen ved Maskinværk. Det er altid et interessant Syn at see Mennesket beherske Materiens Liv, den skiulte Kraft, der overalt stræber efter Frihed, og villigen paa manglehaande Maader lader sig lede til høiere Øiemed. Er end den mekaniske Konst uden Frihed og uden skabende Kraft, saa er den dog ikke ganske betydningsløs; thi den giver det døde Redskab Liv, og Letheden, hvormed Mennesket virker giennem den, udgjør en synderlig Contrast til den uhyre Kiempekraft, som vi finde anvendt ved nogle Værker af Menneskehaand. Her er det et eneste Vandhiul, som driver alle disse konstige Redskaber til at karte og spinde Uld, hvor smaa Børn nu hielpe til at udrette det, hvortil ellers udfordres flere Voksnes Hænder.

Fra *Jonstrup* gik jeg den følgende Morgen, i Selskab med Hr. Schow*), Lærer ved Seminariet, til *Kirke-Værløse*, en Landsby, der ligger en lille halv Miil fra førstnævnte Sted. Atter en Landsby, og intet uden Landsbyer! — vil Du vel sige; men at gjøre dem til Kiøbstæder, gaaer ikke vel an; vil Du til Udleire og til Frodes Høi, kan Du ingen nærmere Vei komme, og vil

*) Om Lærer Schow skriver Forstander Jensen i »Historiske Efterretninger om det blaugård jonstrupske Seminarium«:

»Først i Juni 1809 . . . ansattes en tredie Lærer ved Seminariet: J. N. Schow, Lærer ved Middelskolen i Vordingborg. . . Han underviste i Dansk, Tysk, Læsning, Historie og Geografi, ledede ogsaa Skriveundervisningen. Schow var en Mand af Hoved og Kundskaber, han var en ret god Filolog, havde ogsaa en poetisk Aare, og skrev flere Smaadigte ved festlige Lejligheder for Seminariet. I 1817 blev han kaldet til Præst for Thorslundemagle og Ishøj Menigheder, i hvilket Embede han døde 1831«.

— Forstander Jensen havde Schow til Lærer i hele sin Seminarieid.

Du ikke med, staaer det Dig frit for, at blive tilbage paa Jonstrup. Dog kan Du paa mit Ord gjerne følge mig denne halve Miil. Kirke-Værløse er i det mindste en Landsby af anden Rang og har Mærkværdigheder, som Du ikke finder i enhver Bondeby, med mindre Du selv fører dem med Dig. Dette var ikke Tilfældet med mig; jeg kom der uden anden Forventning, end at kiede mig en Times Tid eller to, og morede mig saare godt i fire og tyve — hvorfra Du maa drage otte, som Vandringen til Udleire medtog, og om Du vil andre syv, som en og anden maaske vilde ønsket sig morsommere, og som jeg veltilfreds offrede til — Søvnens. Skulde Du nogensinde komme til Kirke-Værløse om Aftenen, efter at have været i Udleire og ved Værebro, vil jeg raade Dig at gjøre det Samme. — Dog hvis det er en stille maanelys Aften, og Du føler Trang til at hæve Dig over Sandselighed og ane det Uendelige, som Natten omhyller med sit hemmelighedsfulde Slør, hvilket den stundom i hellige Øieblik løfter for det rene, luttrede Øie, da lad det ei fortryde Dig, at besøge den rummelige Have, hvor Evighedsblomsten vokser frem af Muldet, og Vaaren breder sit grønne Tæppe over Dødningebenen. — Her er Fredens Bolig; her tier hver jordisk Klage; Sorgen selv har kun tause, lindrende Taa-
rer, og den stille natlige Røst fra Gravene er Evigheds Stemme. Den hvide Muur hegner saa trygt om den viede Jord, i hvis Midte Kirken staaer eensom under den mørke uendelige Hvælving. Dog klarer enkelte, herlige Lynglimt den fierne Horizont, dog skinner end den blege, aftagende Maane venligt ned paa de sorte Trækors; hist øiner jeg en aaben Grav, der venter den Slumrende, hvis Leie er redet, og her glimter enkelte hvide Liigstene giennem det høie Græs. — Blide, natlige Lys! hvi er du mig saa trøstende kjær i den hellige Eensomhed? Er det fordi du minder mig om, at Livets Nat aldrig vorder fuldkommen mørk, saalænge Haabets Straale, var det end den sidste, glimter paa Lykkens Grav?

Det var ei blandt Gravene, vi skulde dvæle ved Maanelys i stille Betragtning, og derover glemme vort fiernere Maal. Rundt om os smiler det friske, ungdommelige Liv i lyse Farver, og kalder os til virksom Nydelse. Solen staaer høit paa Himlen,

og med ilende Skridt (paa Papiret nemlig, hvor Middagsheden ikke trykker os) nærme vi os *Søsum*, der ligger en Miils Vei fra Kirke-Værløse i en dyb Dal, omgivet af Banker; paa een af disse kneiser Byens Slot, den hvide, grundmurede Skole, høit over de lave Hytter. Vi have intet at søge i dette tarvelige Viisdomstempel, og hist nede er der alt for snevert og hedt. Vi vandre da uden Ophold til Steenløse — — — — —

[De aflægger Besøg i den store Jættestue i Udlejre og paa Frodes Høj ved Værebro, hvilke giver Anledning til mange for Tiden karakteristiske Betragtninger. — Om Kirke-Værløse skriver han ved et senere Besøg samme Aar:]

Den 28de August var jeg i Kirke-Værløse, en Landsby tre Mile fra Kiøbenhavn, som ved et tidligere Besøg var bleven mig kjær. Den hører ikke til de Steder i Hovedstadens Omegn, som Moden har bragt i Ry, og hvor den kiøbenhavnske Verden i prægtige Lystgaarde udrydder Naturen, for at forskønne den, og dræber Landlivet, for at prunke med dets tomme Skygge. Den er en slet og ret Landsby; (thi enkelte, mere pynkelige Gaarde, som nogle Familier uden for Bondestanden beboe, betage den ikke sit landlige Udseende) og som saadan lider jeg den ret godt. Jeg vil heller ikke dølgge, at jeg der har fundet, hvad man just ikke allevegne finder, gode, venlige, naturlige Mennesker, som hos mig forskønne en siberisk, langt mere en siællandsk Landsby. — Jeg ønsker, ingen vilde undres over, at jeg i min Reisetælling gaar ud fra en Landsby; thi jeg anseer det selv for ikke ganske uden Betydning, og mine Læsere kunne gjøre det samme, i Fald de mene, det Hele kan fortiene, at man agter paa Begyndelsen. Ringe er denne, og lover ikke meget, og mere vilde jeg ikke den skulde love — godt om *dette* kun holdes! Fra en Landsby gaaer jeg ud, hellere end fra en Hovedstad. Dette kan give Enhver, som disse Blade falde i Hænderne, et gavnligt Vink om, hvor jeg er bedst hiemme og friest bevæger mig. Naar man nu bag efter fortryder, at have ladet sig narre ud af de prægtige Stadssale i tarvelige Bondehytter, og af Byens velsignede, konstige Slaveri i den frie Natur: saa kan man længe nok

kalde mig en Pedant; jeg siger dog: dixi, et liberavi animam meam!*)).

Altsaa, det var en smuk Somtermorgen, og dertil en Søndag. Jeg stod paa en stor Høi, en halv Fierdingvei vesten for Byen, betragtede Egnen og glædede mig over den friske Luftstrøm, den oplivende Blomsterduft, den klare Himmel, den vide Udsigt — og over min Frihed; thi jeg havde et Par Dage for mig, da jeg skulde sværme omkring fra Skov til Skov, fra Landsby til Landsby, saa meget jeg lystede. Jeg saae da ud over den store Slette, bestrøet med Kirker og Byer og Gaarde, og fandt i Sydvest, 3 Mile borte, Roeskilde Domkirkes spidse Taarnspire, der syntes at reise sig i Skyerne. Jeg saae mod Østen de store Skove, ved hvis Ende *Farum* Kirke og Gaard hæve sig i en Fordybning; videre hen mod Syden *Jonstrups* høie Bygning i en Dal, med Skov i nogen Afstand, og en lille Sø imellem denne og Kirke-Værløse, hvis Beliggenhed paa Midten af en jævnt skraanende Bakke er ikke ufordelagtig. Men — sagde jeg til min Ven, der stod hos mig og udpegede mig al denne Herlighed — hvad er dog Deres By, naar vi personificere den, en stakkels Tantalus, uden Vand og uden Skov, og begge Dele trindt omkring i saadan Overflod! Da bad han mig at see mig om, rundt om Høien og paa Høien — Død og Fordærvelse var det Billede, der saa nær traadte frem for mit Øie. Der stode nu de nøgne, sørgelige Stubbe, og vanheldede den Egn, som fordem en stolt Bøgeskov prydede, der strakte sig langs med en lille Aa hen imod Byen. Alt var for et Par Aar siden segnet under Øk-sen, selv de unge Træer, der saa skønt overskyggede Høien, og kun en lille Lund havde man levnet iblandt Stubbene, for at gjøre Ødelæggelsen end mere synlig. Denne Scene var ikke af dem, jeg ynder; og jeg skyndte mig bort fra det Sted, hvor jeg stod som midt paa en Valplads. — — — — —

Molbech var født 1783 — samme Aar som Grundtvig, der i Ungdomsaarene var hans gode Ven, og som var med paa en

*) Jeg har talt og lettet mit Hjerte. — Besøget i Kirke-Værløse var Begyndelsen til en længere Rejse i Nordsjælland.

af de Vandringer (til Stendyssen i Gunderslevholms Skov 1808), der er skildret i Bogen.

Ovenomtalte Besøg fandt Sted det første Aar Seminariet var paa Jonstrup. Skildringens Værdi beror — trods det noget knudrede Sprog — paa, at den er bygget paa friske, umiddelbare Indtryk.

De fleste Jonstrupperne har vist den Forestilling, at Klædefabrikken var helt nedlagt, da Seminariet kom til Jonstrup. — Det var den altsaa ikke, kun meget formindsket. Staten havde overtaget dens Hovedbygning og heri indrettet Lokaler til Seminariet. Den er dets Hovedbygning den Dag i Dag og ser i det ydre ud som den Gang — paa Taget nær, som da bestod af røde Teglsten. — Fabrikationen maa være fortsat i Bygninger, der laa Vest og Syd for Vejen, der fører forbi Seminariet over Aaen til Bringe. Der findes endnu en lille Rest af den gamle »Møllebygning« og en Mængde store Grundsten i Jorden langs Aaen.

Skildringen er stærkt præget af den frembrydende Romantik og de Stemninger, som Naturen og Historien fremkaldte hos Datidens intelligente Ungdom. Som ung var Molbech Romantiker, som ældre nærmest det modsatte.

Hvor meget eller — hvor lidt — af Romantikkens Aand og Stemninger, der var naaet til Jonstrup hint første Aar, har jeg ingen Mening om. Baade materielle og aandelige Bevægelser forplantede sig da meget langsommere end nu. Jonstrup laa dog ikke mere afsides, og en Tids Ungdom har saa mange fælles Træk, at der ikke var noget mærkeligt i, om enkelte af dets Beboere, Lærere eller Elever, i nogen Grad var bleven paavirket af Romantikkens Strøm. Molbechs Bemærkning om, at han halvt følte sig indtaget af Tanken om at leve i *en lignende Kreds*, kunde maaske tyde paa, at den Aand, han gjorde Bekendtskab med paa Jonstrup, ikke var inkommensurabel med hans.

Det forekommer mig, at Molbechs Skildring kaster et ikke uinteressant Strejflys over det daværende Jonstrup og dets Omgivelser og tillige giver et lille Glimt af Tiden.

J. F. Johansen.

ET JONSTRUP LEGAT OG DETS STIFTER

I ANLEDNING AF 25-AARET FOR DETS VIRKE

DEN JONSTRUPSKE STAT oplyser, at No. 427, Hans Hansen, var født i Marbjerg 25. Marts 1824, Søn af Gmd. Hans Hansen, (f. 2. Febr. 1789, d. 30. Maj 1867) og Sidse Hansdatter (f. 27. Juni 1794, d. 19. Juli 1876), 1. Juli 1848 Andenlærer i Skuldelev. 16. Maj 1852 Lærer i Skovhastrup, 29. August 1870 Lærer og Kirkesanger i Allerslev ved Lejre Station. Gift i Skuldelev 2. December 1852 med Ida Cecilie Petersen, f. smst. 2. Januar 1831, Søster til No. 1098, 1 Datter.

Den nævnte No. 1098 er Laurits Petersen dim. 1850, f. i Skuldelev 26. Oktober 1829, Søn af Lærer Andreas Petersen, Dbm. Han har altsaa været paa Seminariet med sin senere Svoger, Hans Hansen, fra 1847—48, idet der angives om dem begge, at deres Seminarietid var 3 Aar.

Min Fader, Anders Pedersen, f. i Soderup 31. Oktober 1824, har i nogle efterladte Optegnelser meddelt, at det var efter Tilskyndelse af Pastor Lorck i Hvedstrup og Flyng, at han og hans Skolekammerat, H. Hansen, fattede den Beslutning at lade sig uddanne til Skolelærere.

Pastor Lorck var Medlem af den grundlovgivende Rigsdag og interesserede sig for, at Bøndersønnerne gik Lærervejen.

I Efteraaret 1844 blev det besluttet, at H. Hansen og min Fader skulde til Optagelsesprøve paa Jonstrup om Foraaret 1845.

Forberedelsen bestod i, at Lærer Søren Peter Olsen (f. 1804, Lærer og Kirkesanger i Flyng fra 1837) i Vintermaanederne

gik til deres Hjem, hvor de skiftevis boede sammen, og læste lidt med dem i Aftentimerne. Engang imellem gik de til Lærer Jensen i Thorslundemagle, der lærte dem Begyndelsesgrundene i Sang og Musik.

Der blev i 1845 optaget 19 Elever paa Jonstrup, deraf var min Fader No. 16, H. Hansen No. 17 og Anton Nielsen (Forfatteren) No. 18. Ved den paafølgende Juleeksamen 1845 rykkede No. 16 og 17 op til henholdsvis No. 7 og 8, og dette Standpunkt holdt de i den øvrige Del af deres Seminarietid.

Elevantallet var i det første af H. Hansens Seminarieaar 54, i det andet 51 og i det sidste 50 i samtlige 3 Klasser. Indenfor denne forholdsvis snævre Kreds med det fuldt gennemførte Kasernesystem udvikledes det trofaste Kammeratskab, som holdt Livet ud.

Ved Dimissionen, 28. Juni 1848, holdt Forstanderen, Professor Jensen sin Tale over Ordene: (Rom. 12, 11) »Værek ikke lunkne i Eders Iver, men brændende i Aanden, tjener Herren«.

H. Hansen fik Hovedkarakteren: »Duelig«, og »han kan udm. godt forestaa Kirkesang,« og »meget godt spille Orgel«. Paa Dimissionsattesten er tilføjet, at H. Hansen ogsaa blev eksamineret i Tysk, Verdenshistorie, Naturhistorie, Naturlære, Tegning og Mathematik.

Da jeg efter Lærer Hans Hansens Død i 1909, som Executor testamenti, ordnede hans efterladte Papirer, fandtes der 5 gulnede Breve fra en gammel Kammerat (min Fader), de var omhyggelig udglattede og endnu med Frimærke og Resterne af det brudte Laksegl. De var fra Aarene 1858—64, medens H. Hansen var Lærer i Skovhastrup. Det sidste af dem (11. Februar 1864) havde for mig den personlige Interesse, at min Ankomst til Verden deri blev meddelt den gamle Kammerat.

De handler forøvrigt om de gamle Kammerater, deres Ansettelse og Familieforhold.

Et Sted meddeles paa Forespørgsel, at Betalingen paa Seminariet var 25 Rgd. 3 Mark Kvartalet fra Begyndelsen, den højeste Betaling var 32 Rgd. 3 Mark Kvartalet. I et Brev fra

1859 omtales et Embede med Reguleringssum 808 Rgd. som Ønskernes højeste Maal.

Umiddelbart efter Dimissionen begyndte H. Hansen som Andenlærer i Skuldelev. Kollatsen er udstedt af Biskop J. P. Mynster og paalægger, ligesom Kaldsbrevet, udstedt af Skoledirektionen for Liunge, Frederiksborg, Ølstykke og Horns Herred at: »den ret beskikkede Andenlærer ved den nævnte Skole efter sin aflæggende Eed dette Embede troligen og vel forestaar i Særdeleshed med utrættelig Flid og Aarvaagenhed antager sig Skolebørnenes Undervisning, bidrager til, saavidt det staar i hans Magt, at Skolegangen ikke forsømmes og at ethvert Barn oplæres efter dets Alder, Begreb og Kundskaber, fører et gudfrygtigt, stille og ærbart Levnet, er sin Øvrighed og Foresatte hørig og lydlig, nøie iagttager Hans Mayestæts Kongens Love og Anordninger, saavidt samme ham vedkommer og i Alt forholde sig saaledes, som det en christelig, flittig og redelig Skolelærer egner og anstaar. Iøvrigt vil han have at rette sig efter det ham meddelte Kaldsbrev.«

I Kaldsbrevet, udstedt 4. Januar 1850 staar til Slut:

»Saalænge Andenlærer Hans Hansen saaledes sit Embede vedbørlig og vel forestaar, skal han forblive i samme, ligesom han i aarlig Løn erholder 150 Rbd., der bliver at udrede af Skuldelev Skoledistrikt, samt en anstændig Bolig som Førstelæreren indrømmer ham, hvortil kommer frie Varme til sit Værelse af det Skolen tillagte forøgede Quantum Brændsel, og Opvartning af Førstelærerenes Tjenestefolk.«

I Kaldsbrevet til Embedet i Skovhastrup hedder det: »Han nyder Embedets Indtægter, saaledes som de ere bestemte i den approberede Skoleplan«. »Endelig udreder han de Byrder, som maatte hæfte paa Kaldet — derunder indbefattet den Pension, der af Kaldet maatte blive tilstaaet hans Formands Enke.«

Det var endnu i de Tider, da det hørte til Grevers og Friherrerens »Herligheder« at ansætte Skolelærere paa deres Godeser. Den, som kaldede H. Hansen til Skovhastrup, var ingen ringere end: »Christian Erhard Holstein, Greve til Grev-

skabet Ledreborg. Hans kongelige Mayestæts Kammerherre og Oberst.«

Paa dette Tidspunkt har der næppe været store Udsigter for Legatet.

I Skovhustrup fødtes Ægteparrets eneste Barn (1. Marts 1854), og her levede hun sin Barndom, idet hun var 16 Aar, da Faderen blev kaldet til Allerslev. Til dette Embede hørte en god Jordlod, som blev drevet godt, og i disse Aar med de høje Kornpriser, gav Landbruget godt Overskud.

Da H. Hansen tillige i disse Aar har modtaget Arv efter sine Forældre, som var velstaaende Bønderfolk, saa er her Grundlaget lagt til den, efter Forholdene og Tiderne ret betydelige Kapital, som han efterlod sig.

Næst efter at sikre Datterens Fremtid økonomisk blev det nu hans Tanke at gøre noget for mindre velstillede Kammeraters og Kollegers Efterladte.

I et Brev, som jeg modtog i Sommerferien 1903, skriver H. Hansen bl. a., at han ved, at Afslutningen paa denne Tilværelse ikke kan være langt borte, og han vil derfor ordne sine Sager saaledes, at Datteren kan føre en nogenlunde sorgfri Tilværelse, naar Døden skiller dem ad. Sin Formue, som han opgiver til omtrent 40,000 Kr., ønsker han indsat i Overformynderiet, og Renten deraf skal, naar Datteren ogsaa er død, anvendes til et Legat, og han beder mig om, sammen med min Broder og en tredie, som vi kan blive enige om, at udgøre den første Bestyrelse.

Den 4. August 1903 er H. Hansens og Datterens Testamente udstedt. Heri indeholdes alle Hovedbestemmelser vedrørende Legatet. I en senere tilføjet Codicil af 2. Marts 1904 indeholdes nogle Forandringer og udførligere Bestemmelser. Som Medlem af Legatets første Bestyrelse nævnes Kommunelærer N. F. Dahl, foruden de 2 allerede nævnte, og jeg indsættes som Executor og eventuelt senere som Værge for Frk. Hansen efter Faderens Død.

Legatets Navn skal være: »Lærer Hans Hansens, hans Hustru Ida Hansen, født Petersens og deres Datter Anna Hansens Legat.«

Fru Hansen døde 20. Februar 1901, et Aar efter, at H. Hansen havde taget sin Afsked, og Familien var flyttet til Frederiksberg.

H. Hansen døde 1. Juni 1909 og Frk. Hansen 3 Aar senere 17. Juli 1912.

Efter Boets Opgør og Udredning af alle Omkostninger og Afgifter udgjorde Legatets Kapital i Maj 1914 ca. 30,000 Kr., henstaaende i Overformynderiet. I de forløbne 25 Aar, indtil Udgangen af 1938, er der ialt uddelt Legatportioner til et samlet Beløb af 27,450 Kr.

Det store Antal af Ansøgerinder i Aarenes Løb har været et Bevis paa Berettigelsen af Stifterens smukke Tanke.

Da H. Hansen, efter at have søgt sin Afsked fra Allerslev, flyttede her til Byen, opriskedes Kammeratskabet paany med de mange, som boede herinde, og ved Klassens 50 Aars Jubilæum 29. Juni 1898 mødtes de 5, som ses paa hosstaaende Billede til et hjerteligt og festligt Samvær i København.

A. Pedersen. P. Clausen.
H. J. A. Schiøtt. I. P. Andersen. Hans Hansen.

I »Folkeskolen« No. 1 for 1915 findes en Artikel betitlet: »Et Jonstrup Legat« med Billeder af de 3 Legatstiftere, deri gøres kortelig Rede for Legatet og dets Stiftere. I No. 2 for samme Aar gengives et Fotografi af Familiens Gravsted paa Solbjerg Kirkegaard, taget af Redaktør Hans Rasmussen.

Medlemmer af Legatbestyrelsen:

N. F. Dahl, valgt af Legatstifteren, † d. 16. November 1915.

Rudolf Bruhn fra 1916—18, † d. 14. Oktober 1918.

Henrik Pedersen, valgt af Legatstifteren, † d. 28. Maj 1928.

Den nuværende Bestyrelse bestaar af:

Viceinspektør P. Strange-Andersen, siden 1918.

Skoleinspektør Aug. Lerche, siden 1928,
og undertegnede, valgt af Legatstifteren.

Carl F. L. Petersen.

FRA JONSTRUP

I.

August 1936—Juni 1937.

15. aug.: Skoleaaret begynder.

De første dage: Frederiksdaltur — musikprøve osv.

26. sept.: Seminarinefest.

7. nov.: Indvielsesfest. En nærmere omtale af festen findes i Jonstrupbogen 1937.

Ingen julefest. Aarsag: Halvdelen af eleverne var »sengelig-gende«!! kom dog alle hjem til jul.

Febr.: Fastelavnsfest.

Febr.: Meddelelse om forstanderskifte. Arne Møller skal skifte med Georg Christensen.

29. maj: Dimission.

o. 15. juni: Georg Christensen kommer til Jonstrup.

I løbet af skoleaaret har der endvidere været afholdt en del foredrag, musikaftener m. m.

Borgskriveren har i skoleaaret 36—37 ikke været flittig, hvilket nødvendigvis maa præge mine oplysninger.

II.

August 1937—Juli 1938.

16. aug. begyndte det nye skoleaar (Georg Christensens tiltrædelsestale er refereret i Jonstrupbogen 1938). Inspektør Benzon byder forstanderen velkommen og minder om, at med Georg Christensen er der skabt en forbindelse med det gamle Jonstrup, idet Georg Christensen lige som den første forstander paa Jonstrup Saxtorph er skolemand og ikke teolog.

- Skoleaaret indledtes som sædvanlig med tur til Frederiksdal (overvældende tilslutning), spirekamp osv.
26. aug.: Generalforsamling, bl. a. startes et elevblad, som siden er gaaet ind.
25. sept.: Seminarinefest. Gæsterne ankom med Bussen — vejret indbød ikke til at gaa til Hareskov. Festen blev selv af skumlere betegnet som yderst vellykket.
1. nov.: 1. koncert i den nyoprettede musikforening paa Jonstrup.
13. nov.: Efteraarsfest. En af Kirk og H. C. forfattet revy fik fortjent succes.
21. dec.: Julefest — hvortil de fornødne midler var indkommet ved en juleauktion paa dagligstuen.
- Koldt nytaar: Portneren havde lukket for varmetilførselen til elevbygningen, hvilket var resulteret i, at 3 radiatorer var sprængt, og alle rør var frosset. De udefrosnes klageraab kan findes i Fyrbogen — de egner sig ikke til at blive gengivet her!
19. febr.: Fastelavnsfest — tøndeslagning, punch osv.; stemningen yderst god.
- Febr.: Vandrestillingen kommer til Jonstrup og bliver modtaget med interesse. I forbindelse med udstillingen holdtes et instruerende foredrag af kunstkritiker Preben Wilman.
4. marts: Højere dimis. Efter den offentlige examination paa musiksalen (ingen af kandidaterne rejiceredes) var der afslutning for dimittenderne paa Skovlyst.
- Saa fulgte examen i maj — afslutning 3. juni.

I løbet af skoleaaret har der været flere foredrag, hvoraf særlig kan fremhæves Morvilles og dr. Jarløvs. Endvidere en diskussionsaften med Arne Sørensen som indleder. Efter denne aften at dømme er der ingen jordbund for Dansk Samling eller andre fascistiske tendenser paa Jonstrup.

Johs. Aaberg.

REGNSKAB

¹/₁—³¹/₁₂ 1938.

	Indtægt	Udgift
	Kr. ø.	Kr. ø.
Kassebeholdning pr. ³¹ / ₁₂ 1937	432 53	
Kontingenter	546 00	
Salg af Aarbøger	320 00	
42 Opkrævninger à 40 Øre	16 80	
Renter	8 14	
Repræsentation og Møder		50 55
Fremstilling af Jonstrupbogen Bind XV		627 00
Honorarer for Administration og Redaktion		175 00
Porto og Gebyrer		67 01
Tryksager m. m.		45 25
Kassebeholdning pr. ³¹ / ₁₂ 1938		358 66
	<hr/>	<hr/>
	1 323 47	1 323 47

Ordruphøjvej 24, Charlottenlund.

Wilh. Thomsen.

Revideret og fundet i Orden.

Sierslev og Bredeløkke Skoler, den 14. Januar 1939.

S. M. Waaben.

Hans Fr. Jensen.

JONSTRUPSAMFUNDETS BESTYRELSE

Førstelærer *Jørgen Hegelund*, Ulstrup pr. Gørlev (Formand).
Pensioneret Førstelærer *P. Andersen*, Tamsborgvej 30, Hillerød.
Skoleinspektør *Aug. Lerche*, Vigerslev Allé, København, Valby.
Kommunelærer *Wilh. Thomsen* (Kasserer), Ordruphøjvej 24,
Charlottenlund, Telefon: Ordrup 2492. Seminarieelev *Johannes
Aaberg*, Jonstrup Statsseminarium, Ballerup.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Ved Stig Bredstrups Død	3
Folmer Lauritzen	11
»Øjet«	19
M. J. Mathiassen	24
Lidt fra Jonstrup og dets Omegn 1810	32
Et Jonstrup-Legat og dets Stifter	39
Fra Jonstrup	45
Regnskab	47
